

HUNUTLU, ÜMİT (2022), HOCA TAHSİN EFENDİ AKLÂMÜ'L-AKVÂM (KAVİMLERİN YAZI SİSTEMLERİ) İNCELEME-METİN-GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİNE ÇEVİRİ, ANKARA: AKÇAĞ YAY., ISBN: 978-605-342-764-3.

Emine GÜRBÜZ

Araştırma Görevlisi, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Research Asistant, Recep Tayyip Erdogan University, Faculty of Arts and Sciences, Department of Turkish and Literature

emine.gurbuz@erdogan.edu.tr

 0000-0003-1766-3209

Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Dergisi-Journal of Turkish Language and Literature
TÜRKDED-6, Haziran-June 2023 Rize

Makale Türü-*Article Types* : Kitap İnceleme – Book Review

Geliş Tarihi-*Received Date* : 26.05.2023

Kabul Tarihi-*Accepted Date* : 06.06.2023

Sayfa-*Pages*: 109-110.

Atıf/Citation: Gürbüz, Emine (2023). “Hunutlu, Ümit (2022), Hoca Tahsin Efendi Aklâmü'l-Akvâm (Kavimlerin Yazı Sistemleri) İnceleme-Metin-Günümüz Türkçesine Çeviri, Ankara: Akçağ Yay., Isbn: 978-605-342-764-3.”, *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 4/1: 109-110.

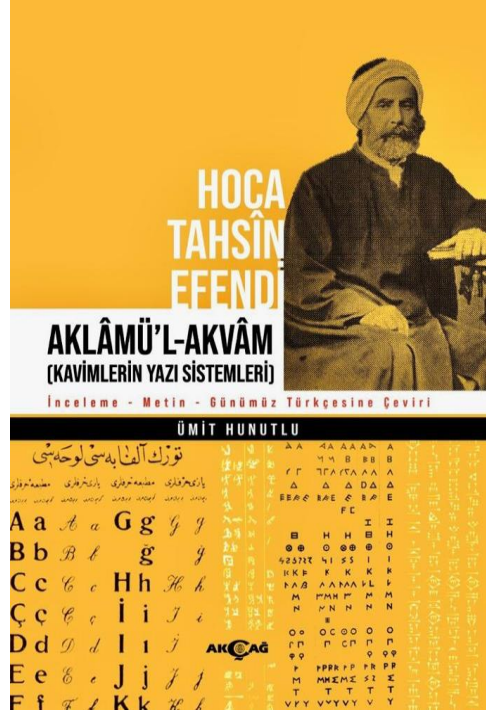
HUNUTLU, ÜMİT (2022), HOCA TAHSİN EFENDİ
AKLÂMÜ'L-AKVÂM (KAVİMLERİN YAZI SİSTEMLERİ)
İNCELEME-METİN-GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİNE ÇEVİRİ,
ANKARA: AKÇAĞ YAY., ISBN: 978-605-342-764-3.

Arş. Gör. Emine GÜRBÜZ*

Darülfünunun ilk müdürü olan Hoca Tahsin Efendi, bir bilim adamı, filozof ve Tanzimat sonrasındaki birçok yazar ve fikir adamının hocasıdır. Aklâmü'l-Akvâm ise onun dil ve tarih fikirlerini barındıran en önemli ve hacimli eseridir. Hoca Tahsin Efendi'nin engin bilgi birikimiyle oluşan bu eser, okurun ilgisini her çağda celbeden bir konuyu ele alır. Geçmişten günümüze milletlerin kullandığı alfabeleri, bu alfabelerin yayıldığı coğrafyaları, etkiledikleri veya etkilendikleri diğer alfabeleri, bunların yazılış özelliklerini, harf sayılarını ayrıntılarıyla açıklar. Dil aileleri, dillerin yapıları ve ses özellikleri gibi konularda da bilgi verir. Hoca Tahsin Efendi 1870'lerde karşılaştırmalı dil biliminin güncel verilerine yeteri kadar sahiptir. Eserdeki bilgilerden, Osmanlı'nın modern dil bilimi ve paleografide Avrupa'dan çok da geride olmadığı anlaşılmaktadır. Nitekim 1880'de Viyana'da Faulmann tarafından kaleme alınan "Yazı Kitabı" ile karşılaştırıldığında, Aklâmü'l-Akvâm'ın benzer bilgiler sunduğu görülecektir. Hoca Tahsin Efendi eserinde kavimlerin dilleri ve yazı sistemlerini tanıttıktan sonra, ideal alfabe ve yazı sisteminin nasıl olması gerektiğini tartışır ve önerilerde bulunur. Bu yönüyle Aklâmü'l-Akvâm, Osmanlı'da 1862'de Münif Paşa'yla başlayan alfabe ıslahı ve yeni harf arayışlarında önemli bir köşe taşıdır (Hunutlu, 2022).

Hoca Tahsin'in eserlerini Nâdirî Fevzi 1891-1892'de "Külliyât-ı Hoca Tahsin'den dört kitapta yayına hazırlamıştır. Yazarın bazı dergilerde yayınlanmış yazıları ve küçük hacimli eserlerinin derlendiği bu dört kitaptaki bazı yazılarda sayfalar eksik kalmıştır. Batı'nın deney ve fen bilimlerine dayalı son bulgularını okuyucusuyla buluşturmaya çalışan Hoca Tahsin, eserlerini yalın ve açık bir dille yazmak yerine çeşitli benzetmeler ve imajlarla işleyen bir ifade tarzını benimsemiştir. Eserlerinde edebî ve felsefî bir dil kullanmıştır. Yazarı belli başlı temel eserleri şunlardır; *Esrâr-ı Âb u Havâ*, *Psikoloji yahut İlm-i Rûh*, *Esâs-ı İlm-i Hey'et*, *Tarih-i Tekvin yahut Hilkat*, *Mürebî-i Etfal*, *Usûl-i Fenn-i Felâhet-Kimyâ-yı Zirâat*, *Nevâmis-i Tabiiyye*.

Hunutlu tarafından yayıma hazırlanan *Hoca Tahsin Efendi Aklâmü'l-Akvâm (Kavimlerin Yazı Sistemleri) İnceleme-Metin-Günümüz Türkçesine Çeviri*, isimli eser ile Hoca Tahsin'in "Aklâmü'l-Akvâm" adlı eseri, "inceleme", "metin" ve "günümüz Türkçesine çeviri" bölümleri ile incelenmiş, günümüz Türkçesine aktarılmış ve literatüre kazandırılmıştır.

*Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, emine.gurbuz@erdogan.edu.tr

Çalışma dört ana bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde Osmanlı döneminde alfabe tartışmalarıyla ilgili genel bilgiler yer almaktadır. Bu bölümde, Hoca Tahsin Efendi'nin hayatı hakkında bilgi verilmiş, sanatı ve eserleri tanıtılmıştır. Ayrıca incelenen metnin matbu özellikleri, yazılış sebebi ve içeriği; yazarın dil ve üslup özellikleri değerlendirilmiştir.

Kitabın ikinci bölümünde, Arap harfli metin, çeviri yazıya aktarılmıştır. Metin Arap harflerinden Latin harflerine aktarılırken okumayı kolaylaştıracak bazı değişikliklere gidilmiştir. Okurken gözü yormaması için transkripsiyon harflerindeki ses ayırt edici semboller gösterilmemiştir. Sadece Arapça ve Farsça kelimelerdeki ünlü uzunluklarına riayet edilmiştir. İki sütun olarak yazılan matbu eserde sayfadaki her sütun 1a, 1b; 2a, 2b... şeklinde numaralandırılmıştır. Her satıra, satır numarası verilmiştir. Metnin kendisine ait dipnotlarda, karışıklığa mahal vermemek için orijinaline bağlı kalınmıştır. Metne ait açıklamalar bir çizgiyle asıl metinden ayrılmış ve aynı puntoyla ancak eğik yazıyla gösterilmiştir. Bunların incelemeye ait dipnotlardan farklı olduğu vurgulanmıştır.

Üçüncü bölümde Aklâmü'l-Akvâm'ın günümüz Türkçesine aktarımı bulunmaktadır. Bu bölümde olabildiğince Hoca Tahsin Efendi'nin üslubuna sadık kalınmış, birebir aktarım yapılmaya özen gösterilmiştir. Anlaşılması güç, okurun dikkatini dağıtan bazı uzun cümleler bölünmüş ve birkaç cümle ile aktarılmıştır. Özel adlar ve terminolojide yazarın imlası ve döneme ait ifade şekli esas alınmıştır. Bunların günümüz Türkçesindeki karşılıkları ve anlamları "Özel Adlar ve Terimler Sözlüğü"nde verilmiştir.

Dördüncü bölüm, "Özel Adlar ve Terimler Sözlüğü"nü içermektedir. Sözlükte özel adlar ve anlaşılması güç terimler alfabetik olarak sıralanmıştır. Sözlük hazırlanırken Faulmann, Fischer vb. yazarların eserlerine başvurulmuştur. Eserin sonunda kaynakça ve tıpkıbasım yer almaktadır.

Hocamıza Hasan Tahsin'in bu önemli eserini literatüre kazandırdığı için teşekkür ederiz.

Kaynakça

Hunutlu, Ü. (2022), *Hoca Tahsin Efendi Aklâmü'l-Akvâm (Kavimlerin Yazı Sistemleri) İnceleme-Metin-Günümüz Türkçesine Çeviri*, Ankara: Akçağ Yay.